

Učenci na obisku cerkve sv. Frančiška Asiškega v Šiški

■ Vida Škerjanc, upokojena učiteljica.

Decembra 2022 se je končalo Plečnikovo leto, ki je bilo spomin na 150. obletnico njegovega rojstva. Vendar pa so trajen spomin na največjega slovenskega arhitekta njegova dela. V Šiški, nekdanjem delavskem predmestju Ljubljane, stoji cerkev sv. Frančiška Asiškega, ki je le eden od sedmih izbranih sestavnih delov mesta, leta 2021 vpisanih na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine Unesco.

Velik arhitekt

Nominacija izbranih Plečnikovih del je temeljila na predpostavki, da gre pri načrtovanju mesta za urbano oblikovanje po meri človeka. Zato je sedem izbranih sestavnih delov mesta tistih, ki dajejo mestu ne le vizualno razpoznavnost, ampak kakovosten javni prostor. Ta prostor predstavljajo: vodna os Ljubljane z mostovi, kopenska os z Vegovo ulico, Narodna in univerzitetna knjižnica, Kongresni trg, arheološki park Rimski zid, Plečnikove Žale ter cerkvi sv. Mihaela (Črna vas) v ruralnem okolju in sv. Frančiška Asiškega v Šiški, v delavskem predmestju.

Ko se je Plečnik leta 1919 vrnil iz Prage v Ljubljano, se je začel intenzivno ukvarjati z načrti, s katerimi bi umetniško obogatil mesto. Znano je njegovo razmišljanje, da mu Ljubljana ni všeč, ker nikjer ne vidi stebrov. To navdušenje nad stebri je doživel na potovanju po Italiji in Franciji. Kot najboljši študent arhitekture na dunajski akademiji si je prislužil štipendijo, ki mu je v letih 1898/99 omogočila študijsko potovanje. Antična umetnost je nanj naredila močan vtis in steber v vseh mogočih oblikah in materialih je ostal osnovni element njegove arhitekture in umetnosti. Svet okoli sebe je opazoval zadržano in ni z lahkoto sprejemal vseh novosti.

Pri gradnji je zato uporabljal domače materiale, od kamna, marmorja do lesa. Pri svojih načrtih je bil prav izviran.

Spoznamo Plečnika

Zaradi 150. obletnice Plečnikovega rojstva smo se na eni od sej župnijskega pastoralnega sveta naše, torej Plečnikove cerkve odločili, da povabimo na ogled cerkve učence in dijake bližnjih šol. Vodila nas je ena sama misel: da pri mladih vzbudimo, ustvarimo in utrdimo vrednote ter pripadnost kulturni dediščini. Cerkev namreč ni le prostor za vernike, je tudi objekt arhitekture, umetnosti, skratka prostor spoznanja lepote in ustvarjalnega duha našega naroda v preteklosti. Kulturna dediščina ni samo mrtev pomnik preteklosti, ampak so to tudi žive zgodbe, pomembne za vsako novo generacijo. To so zgodbe o ljudeh in njihovih talentih. Arhitekt Plečnik je prav zaradi tega zanimiv tudi danes in je lahko vzor mnogim mladim. Svoj talent za risanje je z vztrajnim delom izpilil do popolnosti in kljub prepoznavnosti ostal skromen. Učenci so nadvse začudeni, ko izvejo, da za risanje načrtov ni zahteval plačila. Živel je namreč od profesorske plače.

Danes je Plečnikova cerkev v Šiški v Ljubljani odprta za vzgojno-izobraževalne ustanove iz cele Slovenije. Za cerkev sv. Frančiška Asiškega v Šiški je Plečnik dejal, da je sodobna, a s klasičnimi oblikami, bolj stroge zunanosti in prave toskanske notranosti. Vpis Plečnikove Ljubljane na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine Unesco je priložnost in izziv za vse učitelje in učence, da se temeljiteje seznanijo z njegovo arhitekturno dediščino. Kulturna dediščina je namenjena sedanjim in prihodnjim rodovom. Vsa kulturna dediščina na Slovenskem je naša dediščina, zato smo vsi poklicani k njene spoznavanju in razumevanju.

Foto: Tatjana Splichal

Cerkev sv. Frančiška Asiškega v Šiški

S to cerkvijo se je Plečnik predstavil Ljubljani z osupljivo zgradbo. Pred tem je izdelal nekaj manjših del. Njegova vizija je bila narediti iz Ljubljane prestolnico, podstat le-te pa je tempelj, cerkev, prostor duhovnega življenja. Načrt za cerkev je arhitekt oddal oktobra 1924, skupaj s spremnim pismom, kjer piše, da bo projekt našel številne nasprotnike. In res, škofija je odklonila načrt in ni izdala dovoljenja za gradnjo, toda bratje frančiškani in tretjeredniki so stali neomajno za načrtom, tako da tudi samega Plečnika zavrnitev ni prizadela. Škof Jeglič je leta 1925 vendarle blagoslovil temeljni kamen.

Cerkev je res nekaj posebnega in se razlikuje od drugih klasičnih slovenskih, zidanih po podobnih načrtih, z zvonikom ob vhodu, osrednjo ladjo in oltarjem

v polkrožnem prostoru. Plečnik je bil kritičen do tovrstnih načrtov. Oltar kot središčni prostor je pomaknil med ljudi, vernike, kar je udejanjal šele II. vatikanski koncil (1962–1965). Steber je najznačilnejši Plečnikov element. Osrednji del cerkve, ki je čisti kvadrat, je razmejen od obhoda z dvajsetimi visokimi stebri. Vsi načrti, od zgradbe do notranje opreme, so njegovi: oltarji, lestenci različnih oblik, kljuke na vratih, klopi, spovednice, obredne posode, vsi najmanjši detajli, celo pipa v zakristiji. Vedno je iskal optimalne rešitve pri izvedbi in celo pomagal pri zbiranju sredstev. Tako je npr. načrte za lestence uredil v katalogu, tega ponudil različnim bogatim ljubljanskim družinam, ki so si izbrale 'svoj' lestenec in ga tudi financirale. Na lestencu lahko preberemo vgraviran priimek družine.

Obisk učencev

Obisk cerkve je zanimiv za mlajše učence, ki na preprost način spoznavajo osnove arhitekture in cerkvene umetnosti. Spoznajo cerkev kot odprt prostor, v katerega lahko vstopi vsak, ne glede na svoje prepričanje. Med božično-novoletnimi počitnicami se je na obisk najavilo nekaj dijakov Škofijske gimnazije Antona Martina Slomška iz Maribora. Niso skrivali navdušenja nad lepoto, čeprav jim cerkvena umetnost ni tuja. Eden od dijakov je zaigral na orgle in z lepoto zvokov obisk spremenil v enkratno slovesnost. Upravičeno smo lahko ponosni na vpis Plečnikove dediščine na Unescov seznam, zato z veseljem pričakujemo učitelje in šolarje; ponujamo jim voden ogled. Hkrati pa je to tudi priložnost za spoznavanje duhovne dimenzije življenja, ki jo Plečnikova umetnost izvirno predstavlja.

Gospod, te prosimo

Janko Jarc, spec. pedagog in univ. dipl. teol., upokojenec. Delal je v prehodnem mladinskem domu, 23 let je bil vzgojitelj v fantovskih in dekljskih skupinah v *Dijaškem domu Tabor* in 13 let pomočnik ravnatelja. V *Ognjišču* in *Družini* so od leta 1969 pod psevdonimom Smiljan izhajale krajše zgodbe, katerih izbor je izšel pri *Ognjišču* v knjigah *Samo še pet minut* in *Marija na kolencah*, v samozaložbi pa *Otroka Male ulice*. Napisal je vrsto člankov in uredil tri zbornike.

Ob izidu 100. številke revije Vzgoja smo praznovali. Bogu smo se zahvalili za prehojeno pot 25 let, imeli smo zanimivo okroglo mizo in prijetno druženje. Med sveto mašo smo Jezusu izrekli nekaj prošenj. Prosilna molitev je en način molitve. Boga prosimo za različne stvari: osebne, za prijatelje, kolege na delovnem mestu, potrebe Cerkve in širše družbe. Ob tej priložnosti so se zapisale prošnje, ki jih radi predstavimo tudi v tej reviji, saj izražajo našo vero, naše upanje in našo ljubezen.

Družine: Jezus, rodil si se v družini, ki sta jo povezovala ljubezen in medsebojno spoštovanje. Gospod, spodbujaj nas, da bo zgled Svete družine usmerjal in oblikoval tudi naše medsebojne odnose.

Gospod, ti dobro poznaš naše družine. Tihe, ponosne, delavne, srečne, preizkušene, ogrožene, spregledane ... Naša družba jih ne podpira, skoraj nezaželeni so in vse prevečkrat prepuščene same sebi. Mnoge, mnoge pa sprejmejo tebe v svojo sredino. Stoj jim ob strani, dajaj jim moči in upanja, da bo v njih vladala ljubezen, medsebojno spoštovanje, razumevanje in odpuščanje.

Mladi: Gospod, že kot dvanajstletnik si poslušal in spraševal starešine ter jim odgovarjal, da so se ti samo čudili. Gospod, daj takšno modrost tudi našim mladim, odraslim pa odprto srce, da jih bomo znali poslušati.

Jezus, nisi se vrnil domov skupaj s staršema, ampak si ostal v hiši svojega Očeta. Ostal si v templju, da se je božje in človeško v tebi srečalo z Očetovo bližino. Iz te prisotnosti izvira tvoja modrost. To modrost so opazili starešine, tvoji materi pa se je zapisala globoko v srce. Tudi naše človeške narave se dotika božja bližina. Zaradi nje smo posta-

li ljudje. Postajajmo človeški med seboj in med narodi.

Pot: Gospod, hodil si iz kraja v kraj, učil, oznanjal in ozdravljaj. Tudi mi smo poslani vsak na svojo pot. Gospod, daj nam pravo besedo na pravem mestu ob pravem času. Celó življenje iščemo pravo smer. Mnogokrat tipajoče in v negotovosti. Prehodimo mnoga križpotja in se spotikamo ob križih, ki so postavljeni na naši poti in ob njej. Mnogokrat hodimo negotovi in osamljeni. Ko pa se v zrelih letih oziramo nazaj, spoznavamo, da nismo hodili sami. Vodila in